

ENTREVISTA A JOSEP M. FRADERA, Historiador expert en el segle XIX i professor de la UPF

"Dic sí al patriotisme ben entès i no al nacionalisme"

IGNASI ARAGAY

AVUI, 29 de maig del 2009

Pregunta.- Quina és la seva pàtria?

Resposta.- Díficilment hauria pogut escriure un llibre que es diu La pàtria dels catalans si no pensés que la catalana és la meva.

P.- ¿També hauria pogut titular 'La nació dels catalans'?

R.- Nació és una paraula gairebé tan complicada com pàtria. És una paraula polisèmica que té un sentit de pertinença i un significat polític. Pàtria té un sentit més ampli, de pertinença motivada.

P.- Al llibre es desmarca del nacionalisme català.

R.- Només amb un matís fonamental: no és que em senti fora del nacionalisme català, és que em sento fora de qualsevol nacionalisme. El nacionalisme finalment és una concepció política que exerceix una enorme violència sobre les persones, sobre la seva consciència, per obligar-les a definir-se essencialment respecte a la nació. Cosa que automàticament converteix a altres éssers humans en suspectes, o perquè viuen fora de la nació o perquè no s'hi senten prou identificats.

P.- No hi veu res de positiu?

R.- En nom del patriotisme ben entès, molta gent ha fet coses admirables. Jo vinc d'una família i una tradició catalanista, que creu en el

respecte i la dedicació a la llengua, que té preocupacions culturals universalistes, però fetes des d'aquí. Com deia Josep Pla, les coses dites de no se sap on no tenen cap interès. Tot això ho he mamat des de petit. Ara bé, ¿això implica nacionalisme? No. ¿Implica creure que Catalunya té un destí especial? No. Però no he fet un llibre contra el nacionalisme català. He fet un llibre en què el nacionalisme i altres expressions polítiques i culturals de la societat catalana que han quedat tapades per aquest -l'anarcosindicalisme, el republicanisme...- són analitzats en el marc de l'experiència històrica col·lectiva.

P.- Totes les ideologies portades a l'extrem són perilloses.

R.- Sí, totes. Per Marx la paraula ideologia tenia una connotació completament despectiva. Isaiah Berlin adverteix de la perillositat dels que pensen que amb una sola recepta resoldran els problemes de la humanitat. Normalment han provocat grans estralls.

P.- No només li provoca refús el nacionalisme, també l'unitarisme catalanista.

R.- Sí, em genera urticària. Això no treu que fins i tot una vegada vaig signar un dels manifestos que va fer la Comissió de la Dignitat, però després vaig haver de donar de baixa la meva signatura, perquè començava "La nació reclama...". Home, ja està bé de parlar en nom de la nació, sisplau! Però era i sóc partidari que els papers retornin. El que passa és que no s'invoca gaire qüestions de llibertat intel·lectual, sinó més aviat d'obediència respecte al que alguns han dit sobre el nostre passat i que no pot ser discutit. Els historiadors hem passat en aquest país alguns episodis bastant dolorosos, clarament macarthistes, de denúncies de no servir el país. I això és el pitjor que es pot fer: al país se l'ha de servir donant la teva opinió.

P.- Creu que s'ha superat aquest sectarisme?

R.- No ho sé, quan em cridin a TV3 ja l'hi diré.

P.- ¿No em dirà que és dels que creuen que hi ha crosta?

R.- Aquesta expressió de Joan Ferran no sé ben bé què vol dir. Però, home, alguns de nosaltres certes constatacions les hem pogut fer. L'any 1992 vaig publicar un llibre, Cultura nacional en una societat dividida (Curial), que és citat pels historiadors, que és punt de referència. L'ha llegit molta gent de fora de Catalunya i fora d'Espanya. El vaig publicar amb molta preocupació, absolutament capficat. I que jo sàpiga, no ha estat mai citat ni discutit. Li va caure un silenci de cementiri al damunt. Però bé, el país ha canviat.

P.- Rubert de Ventós diu que la independència ens permetria una relació normal amb Espanya i afrontar realment què volem ser.

R.- Em sembla que és un argument essencialment poètic. És com si algú que té un pèssim caràcter, que amarga la vida als altres, diu que divorçant-se de la dona millorarà. Ens separem d'Espanya i llavors serem feliços tots plegats. No, fem els deures, fem les coses bé: estem dins un conjunt que ningú ens l'estalviarà. I això més val advertir-ho a les pròximes generacions. Fins i tot podem recuperar arguments del Noucentisme, donant-los una posició menys elitista. Si en sortim enfortits, la societat catalana tindrà una relació més productiva i beneficiosa amb les altres comunitats peninsulars. Si, en canvi, ens enfonsem en visions mítiques, lluny de la realitat, continuarem com ara: apel·lant al nacionalisme com la solució última per a uns problemes que no som capaços de resoldre.

P.- ¿No és compatible fer les coses ben fetes i tenir un horitzó o un ideal polític de sobirania o independència?

R.- No és necessari.

P.- Miquel Barceló li ha retret que sovint oblida la "housekeeper victoriana", és a dir, Espanya.

R.- Potser és veritat i potser, si no he parlat més d'Espanya, és per excés de patriotisme català. Però em pensava que la meva anàlisi de l'Imperi Espanyol i les seves colònies, que tan incomoda la carcúndia espanyola, ja m'estalviava de fer-ho.